



משנת הרחמים

מנחם אב

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל ■ גיליון מס' 143 ■ מנחם אב תשע"א

על משנת הראי"ה מאת הראי"ה קוק זצ"ל

"ותבנה בית המקדש במהרה בימינו – ההכרה באה, שכל הקלקולים הפרטיים באה רק מחסרונה של הארת החיים הכלליים. חורבן בית המקדש שנטל כבוד מבית חיינו, הוא הוא הגורם שעולמנו נחשך, והנשמות סובלות מצרים ומחשכים... על כן מוכרחת הנשמה הישראלית לבקש את תיקונה בשורשה, יוחזר כבוד ה' על מכוננו..."
(עולת ראי"ה חלק א עמ' קכז).

לחשוב ציבוריות

מאז חרב בית המקדש חווה עם ישראל לא מעט חיי חושך. צרות וסבל אישי וציבורי, נדודים ורדיפות, מחלות ו"סתם" קשיים כאלה ואחרים. צרות אלה באות מפני שאדם לא רואה נכון את החיים ואת הסובב אותו וממילא הוא פועל ועושה דברים המסובבים חסרון וקשיים. מדוע אדם לא רואה נכון את חייו? מדוע קשה לו להיות בבחינת "חכם הרואה את הנולד"? מדוע אדם נוהג בחוסר הזירות למרות הידיעה על הסכנות והקטל בדרכים?

הגורם לכך הוא חוסר הארת חיים כלליים. כשחיי האדם הם אישיים ופרטיים וכוח ראיית החיים נמצאת בד' אמותיו של האדם אין הוא יכול לחיות חיים נכונים. מנקודת חיים נמוכה ומצומצמת נראה העולם באופן מעוות וחלקי. אנו זקוקים להארת חיים כללית בכדי לגרש את החושך כדי למנוע גישה מוטעית לחיים.

עולם היחיד מוגבל ומצומצם ואין הקב"ה מאיר לאדם את החיים למענו בלבד. העולם נברא למען הכלל ולא למען היחיד. "אין השם יתברך מייחד שמו על הפרטי, כי הפרטי בלא צירוף הכללי אינו תכליתי כלל." (משך חכמה פרשת אחרי מות).

בית המקדש היה המקום דרכו הקב"ה האיר לנו הארת חיים כלליים. בית המקדש היה מקום, דרכו עוברת עבודת העם כציבור והשראת השכינה על עם ישראל. חורבן הבית שנבע משנאת חנם, מהתכנסות בקונכיה האישית והתעסקות פרטית, הביא להפסקת הארת חיים כללית ולריבוי החושך והצרות בעולמנו.

אנו מתפללים לבורא העולם שיבנה את בית המקדש ויחזיר את הארת החיים הכללית לחיינו אבל עלינו מוטלת החובה לשנות את מרכז כובד חיינו מהחשיבה האישית והפרטית לחשיבה ציבורית.

בברכת האורח שבברכת המזון אנו אומרים "שיהיו נכסיו ונכסיו מוצלחים וקרובים לעיר". מה כוונת הברכה? האם היא באה לדאוג לנוחיותו האישית של האדם, לאמור, יהיה מקום עבודתך קרוב למגוריך ולא תאלץ לבזבז זמן ולהיתקע בפקקים בדרכך לעבודתך?

מרן הרב זצ"ל מאיר את עינינו בהבנת הברכה. אם האדם שקוע רק בעצמו ובצרכיו הוא, הרי שחיי אינם חיים. כל אחד מאיתנו הוא חלק מהציבור כולו, ורק מתוך היותו קשור לציבור ופועל למענו יש משמעות אמיתית לחייו. "כי היחיד בקרב הציבור הוא

כאבר יחיד בכללות הגוף" (ריה"ל).

לכן, חשוב מאד "שלא ישים למרכז חייו רק עניינו הפרטי". אל לו לאדם להיות שקוע וטרוד כל הזמן בצרכיו ונכסיו האישיים. הכרח הוא, "שענייני הציבור והכלל יהיו קרובים אל לבו". שישים מבטו כל הזמן גם אל צרכי הציבור ויהיה נכון לעזור ולסייע בכדי לקדם את הציבור כולו.

נכסיו האישיים צריכים להיות "קרובים לעיר". העיר מציינת את מקום חיי הציבור. לא מדובר בתיאור גאוגרפי גרידא, כי אם במשמעות מקום העיר שהוא מקום חיי הציבור.

זוהי הברכה לשלמות חיי האדם. שיהיו עיסוקיו האישיים נעשים כל הזמן מתוך קרבה נפשית ומעשית לצרכי הכלל. גם בית המקדש מקום עבודת הציבור והכלל, ייבנה ויתקיים בשעה שחיינו האישיים יהיו דבוקים ומחוברים בחיי הציבור.

החלוקה בעם ישראל לפרטים ולמחנות, הפיצולים הרבים, מביאים לחשוב ב"קטן", באופן מאד פרטי ומצומצם. אני עסוק בישיבה שלי, אני דואג לפרנסה שלי, לישוב שלי וכדומה. אווירה זו מרחיקה אותנו מהארת חיים כללים ומבניית בית המקדש השלישי.

"התשוקה היותר גדולה שממלאת את לב הגדולים שבבני אדם, השלמים והצדיקים היא להיות תמיד עובד עבודת הכלל. להיטיב כפי כוחו אל הכלל כולו כפי אשר תשיג ידו, שזוהי עבודת ה' התמימה במובנה האמיתי... אם כן, לא רק השעות שבהן הוא מתייחד בפועל בעבודת הכלל הן מלאות מתעודת חייו, כי אם כל שלשלת חייו, כל צרכי השלמתו, בין הרוחנית בין החומרית כולם יהיו לתועלת להגדיל טוב הכלל." (עין איה שבת י סימן ט).

אנו מתפללים שבמהרה נצא מחיים "בגובה העיניים". אנו רוצים חיים מאירים אור הרבה יותר גבוה. אור אמת אשר יסלק כל עיוות וחושך מחיינו. אנו רוצים שהשינוי ייעשה במהרה ולא באיטיות. "השאיפה למהירות הבנין נותנת מעוף של קדושה מברקת בנשמתנו, והשקיקה, שהמהירות הזאת תהיה בימינו, מקשרת את כל מהות החיים שלנו, גם בצורתם הזמנית, ליסוד הקדושה השלמה העליונה, שכל הארץ תאיר מכבודה, שיבנה בית המקדש במהרה בימינו" (עולת ראי"ה שם).

הרב זאב קרוב

ישיבת קרני שומרון ת"ו

עמו אנוכי בצרה

לדעת ולהבין, ומתוך שאיפה אמיתית לקירוב גאולתם של ישראל. בדבריו, לא הוציא משה את עצמו מכלל המאמינים הסובלים, אלא רק העצים את שותפותו עמם.

בסוף מסכת מכות מובא סיפור מוכר, הנראה כעומד בסתירה חריפה לרעיון זה:

שוב פעם אחת היו עולין לירושלים. כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים. התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו, מקום שכתוב בו: "הזור הקרב יומת", ועכשיו שועלים הלכו בו, ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק... עכשיו שנתקיימה נבואתו של אורייה, כידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא, ניחמתנו! עקיבא, ניחמתנו. (מסכת מכות דף כד ע"ב)

על פי הסברו הידוע של מרן הרב זצ"ל לסיפור זה, הוא מבטא את גדלותו של רבי עקיבא, הניצב מול השרידים הקשים של חורבן הבית ואובדן גילוי השכינה בעולם, אך בעוד שחבריו, גדולי התנאים, קורעים בגדיהם ובוכים – רבי עקיבא לא שוקע בצער ובסבל שהוא מנת חלקו של ההווה, אלא מרים את מבטו אל מעבר לאופק, אל העתיד הצפון בנבואה, ושם הוא רואה את הטוב הטמון בעתיד ובו הוא מתנחם. יכולת ההתנשאות של רבי עקיבא מעבר לצער שבהווה אל הטוב העתידי, גם משמחת את ליבם של התנאים האחרים, והם מתנחמים בדברים אלה.

לכאורה, המסר העולה מסיפור זה הוא ברור: כאשר צרות תוכפות על האדם, אל לו לשקוע במציאות הקשה הנגלית לעיניו – עליו לאחוז באמונה בדבר הטוב העתידי

להזדהות עמוקה עם הסבל שבעולם עלולה להיות השלכה בעייתית: מתוך הסבל הרב יכול האדם להתריס כלפי שמיא, לכפור בהנהגת החסד והאהבה של הקב"ה כלפי העולם, או אף יותר מזה – לכפור בהשגחתו, או במציאותו היותו של כורא העולם ככלל. המקורות הרבים המדגימים את עקרון השותפות בסבלם של הציבור מודעים לבעיה זו, ובאחד הסיפורים הרבים המובאים אגב השותפות בסבלם של עם ישראל במצרים מובא המדרש הבא:

מהו: "והצל לא הצלת את עמך"?... ר' עקיבא אומר: יודע אני שאתה עתיד להצילם, אלא מאי איכפת לך באותם הנתונים תחת הבנין? באותה שעה בקשה מדת הדין לפגוע בו, וכיון שראה הקב"ה שבשביל ישראל הוא אומר, לא פגעה בו מדת הדין. (שמות רבה פרשה ה, כב)

המדרש מתבסס על טענותיו הקשות של משה כלפי הקב"ה, טענות שעל פי מדרשים אחרים אף המיטו על משה עונשים כבדים: הרי הקב"ה שלח את משה ואת אהרן לפרעה לשם הוצאתם ממצרים, אך התוצאה היתה הפוכה – במקום לקבל את דבריהם, הקשה פרעה את ליבו ורק הגביר את סבלם של ישראל. משה לא עמד מנגד והשתתף בצערם המוגבר של ישראל, ומתוך הקושי הנורא שבמציאות הוא זועק על ה' ותוהה על מידותיו של הקב"ה – "למה הרעות לעם הזה, למה זה שלחתני", הלא הבטחת להוציא את עם ישראל מגלות מצרים? דברים קשים אלה, התוהים על מידותיו של הקב"ה, עוררו על משה את מידת הדין, אך זו לא פגעה בו מכיוון שליבו, כמו ליבו של איוב בשעתו, היה נקי וטהור: הוא לא זעק את זעקתו לשם ההתרסה גרידא, אלא מתוך רצון אמיתי

באגדה ובהלכה אנו מוצאים ביטויים רבים לגבי הערך הגדול של הסולידריות החברתית, הרגשת השותפות של האדם עם הקהילה והחברה שבה הוא חי. אחד מהביטויים המובהקים של הערך נפסק להלכה ברמב"ם: הפורש מדרכי צבור, "ואף על פי שלא עבר עבירות, אלא נבדל מעדת ישראל ואינו עושה מצוות בכללן ולא נכנס בצרתן ולא מתענה בתעניתן, אלא הולך בדרכו כאחד מגויי הארץ וכאלו אינו מהן, אין לו חלק לעולם הבא (הלכות תשובה, פרק ג הלכה יא).

על פי הרמב"ם, גם אם האדם ממשיך לתפקד כפי שנדרש ממנו מבחינת החובות ההלכתיות, אך אינו רואה את עצמו כחלק מהאירועים הקשים העוברים על הציבור, הרי שהוא איבד את חלקו לעולם הבא. אותם אירועי שעה, אותן צרות ומשברים העוברים על החברה והקהילה מהווים עבורה שעות קשות וחשובות, בהן נדרש אורך רוח, מידה של אמונה ותחושה חזקה של דיבוק חברים: אדם שבשעה זו מפנה עורף לעם, לחברה, לקהילה – מנתק את עצמו ממנה. התנהגות זו מבוססת על דברי האגדה המובאים בגמרא: תנו רבנן: בזמן שישאל שרויין בצער ופירש אחד מהן, באין שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם, ומניחין לו ידיהן על ראשו ואומרים: "פלוני זה שפירש מן הצבור – אל יראה בנחמת צבור". תניא אידך: בזמן שהצבור שרוי בצער, אל יאמר אדם: "אלך לביתי ואוכל ואשתה, ושלום עליך נפשי"... ושמא יאמר אדם: מי מעיד בך? אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידים בו... שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם הן מעידין עליו... נשמתו של אדם היא מעידה עליו... אבריו של אדם מעידים בו (מסכת תענית דף יא ע"א).

לשקיעה באבלם של הציבור, או בכלל –

פינרת הלשון העברית - לשון הקודש



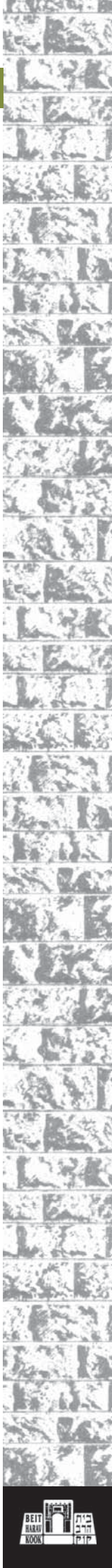
הרב דוד כהן "הנויר הירושלמי"

חודש בכ"ח מנ"א יחול תאריך עלייתו לגנוי מרומים של הרב דוד כהן, מגדולי תלמידי מרן הראי"ה זצ"ל, האחד והמיוחד שבתלמידי. מן הדברים האמורים להלן יחשו הקוראים את היחס המיוחד של שני קדושי עליון אלו, זה לזה וללשון העברית על מורכבותה, כל אחד בדרכו. בנו יחידו, הרב שאר ישוב כהן, רב העיר חיפה מספר:

הרב היה רגיל ללמד את השיעור היומי במשניות לבעלי בתים שהיו באים לבית מדרשו בכל בוקר בשפה המדוברת, באידיש. הם למדו, סדר זרעים, מסכת מעשרות, ומרן אבא מורי זצ"ל היה נוהג להשתתף בשיעור. אך למרות רצונו, ולמרות כל דבקותו במורו ורבו, לא יכול היה לעמוד בשמיעת הסברים באידיש, שהיתה קשה למשמע אוזניו. דבר לא אמר, רק הפסיק להשתתף בשיעור. הפסקת השתתפותו בשיעורים, שהיה נוכח בהם בכל יום, עשתה רושם. הרב התעניין ושאל: מה קרה עם ר' דוד? מדוע לא בא גם תמול גם היום אל השיעור? חקרו ודרשו, עד שנתגלה הדבר ונתברר הטעם.

שמע הרב בדבריהם נימה של תרעומת. הסביר להם הרב, כי הנויר, לפי דרכו המיוחדת, בקדושתו המיוחדת, יש מקום אצלו להקפדה מיוחדת כזאת. שהרי כל הדר בארץ ישראל ומדבר בלשון הקודש וקורא קריאת שמע שחרית וערבית, הרי הוא בן עולם הבא (ספרי האזינו, של"ג). אמר מרן הרב זצ"ל: היתה בו בר' דוד, שאדם גדול הוא והוסיף: אלה ששייכים למדרגה של "בן העולם הבא", ההקפדה שלהם מובנת: לא להוציא מפייהם דבר שאינו "לשון הקודש". עד היום, ישנם בעלי מדרגות שהחזיקו בהידור קדושה זה. יש שהקפידו לדבר בלשון הקודש בכל ימות השבוע, ובשבת לא היו מדברים כלל, בשום לשון. יש שהיו מדברים במשך כל ימות השבוע ובכל לשון, ורק בשבת הקפידו לדבר בלשון הקודש. הנויר, שהוא בבחינת מי שבשבילו העלייה לארץ ישראל בבחינת "יום שכולו שבת", מובן שידבר בכל יום רק לשון הקודש, בשבת קודש אין הוא מדבר כלל, בשום עניין, אלא עוסק בתורה ובתפילה ובעבודת היום.

בסופו של מעשה, אירע בסוגיה זו מעשה נפלא ונדיר שנתפרש בין תלמידי מרן הרב קוק זצ"ל כמין "מופת". ויהי היום, יוספרו התלמידים לרבם, מדברים שהיו, בעניין היעדרו של אבא זצ"ל מן השיעור. באותו יום, עמדו ללמוד בבית מדרשו של הרב את המשנה הידועה במסכת פאה "אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק ואומר לבו – לזה שומעים, שאמר כהלכה" (פ"ד ה"א). נכנס הרב לפתע, והנה ללא כל הקדמות, פתח ואמר: רבותי, תשעים ותשעה אומרים ללמוד אידיש, ואחד, האחד יחיד ומיוחד אומר ללמוד בלשון הקודש, לו שומעים – צריכים ללמוד לזה: האחד שאמר כהלכה. מיד המשיך הרב זצ"ל את שיעורו, על טהרת לשון הקודש. משפסק הרב את פסקו – נשתתקו הוויכוחים. מאותו יום, הפך השיעור במשניות לשיעור קבוע, שניתן עם הסבריו בלשון הקודש. (ח. ליפשיץ, שבחי הראי"ה, עמי קעב)





אישים ואירועים

בחיי מרן הראי"ה זצ"ל

ח' מנ"א תרס"ז (1907)

להלן תשובתו של מרן הראי"ה, לבקשתם של הרב שמואל סלנט והרב חיים ברלין זצ"ל, למנות את המשגיחים הנ"ל כדי לקיים כהלכה את ההשגחה על תרומות ומעשרות, ערלה, כלאיים וכו' במושבות שהוקמו בארץ ישראל.

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, ח' מנ"א תרס"ז.
לכבוד רבנן קדישין, הרבנים הגאונים יושבי על מדין ועומדים בפרץ בעיר הקודש ירושלים ת"ו, בתי דנים דכוללות אשכנזים, פרושים וחסידים וספרדים, אהובים וידידים, ומלמעלה בקודש עטרת ראשנו סבא קדישא הגאון הגדול מרן הרב שמואל סלאנט שליט"א, וכבוד רב רחמיאמי הגאון הגדול פאר הדור מוה"ר חיים ברלין שליט"א. צור ישראל יארץ ימיהם ושנותיהם בטוב ובנעימים, יאירו אורם על אדמת הקודש, עד ביאת ינון בב"א.

אחדשדיט. מצאתי לנכון להודיע למעכתה"ה, שקבלתי בשמחה מכתב קדשם ע"י שד"ר הרבנים היקרים יצ"ו הר' פנחס והר' בנציון יאדלר שי. ובנסעי לקרייתא דא"י, במושבות הסמוכות, לפקח על ענייני ערלה וכלאים שבכרמים, סבבנו הדבר לתקן גם כן את ענין תיקון ההפרישה דתרומ"ע מפירות היוצאים, בפרט הבאים בשוק ירושלים ת"ו. ועפ"י ועדי המושבות נתמנו אנשים נאמנים ומומחים לתקן הפירות ולתן הכשר על זה. על כן יהי נא מטוב כתר"ה להודיע גלוי לכל עם ד, כי לא יקנו כי אם ממי שמביא עמו כתב הכשר, ובהכשר יהי גם כן מפורש שאין בהם גם כן חשש ערלה, והאיסור חל בין על החנונים הקונים בין על הקונים מהם, ובוה יתקן הענין בעה"י כראוי. ואותם הפירות, שהמביאים אומרים שהם של הגויים ממש, יביאו איתם תעודה על זה מנאמן מפורסם.

ואחתום ברכה וארבה רבת, כנה"ר וכנפשו הרמה) ונפש הק' המצפה לגאולה וישועה בהר קודש אלוקים במהרה בימינו אמן. (אג' ראי"ה א, אג' פג)

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

כ"ה מנ"א תרס"ט (1909)

מעורבותו של מרן הרב, בכל תחומי החיים בא"י הנבנית והולכת, מוצאת את בטויה גם באגרת שלהלן, בה מורז מרן הרב את אחיו, ר' שמואל, לפעול בשום שכל, לרכוש קרקע בככר הירדן ליד יריחו, "כדי שישבו לקנין ישראל".

ב"ה, רחובות ת"ו, כ"ה מנ"א תרס"ט
אחי יקירי וחביבי, החכם היקר ושלם מהרי"ש הכהן שליט"א, וכא"ל, שו"ר. - - אבקשך אח יקר, להשתדל בטובך למצוא את ר' משה ברנשטיין הדר ביריחו. הוא נמצא במאה שערים, מתפלל שם בביהכ"נ (מפני שהוא אבל, ל"ע, ושומר את התפילה בציבור מה שאין לו ביריחו). הוא הציע לפני, זה כמה, על דבר קנין ככר הירדן, ועתה בא אלי מכתב בשם אגודה חשובה מביאליסטאק בדברים רציניים על זה והסכמתי ביחד עם מר זקס מפה, שהוא חס בזה, שיבא פה במקום האפשרי, כדי שגדע ממנו ראשית ידיעה. כמובן שאחר כך יהי צריך להכין לקראת מקוריות יותר מאוששת. אבל הכל כדאי לעשות בשביל ככר חמד של אד"מ, שישבו לקנין ישראל. עשה יקירי בזה כמה שתוכל. (אג' ראי"ה א' מתוך אג' רכא) הנני חותם בכל רגשי אהבת אח בברכה נאמנה, אחיך,

אברהם יצחק הק'

הג"ל כמובן שהעניין על דבר הקני' צריך להיות בסוד גדול.



עם חלוצי "עבודת ישראל" תרפ"ז

לבוא ולשמוח במה שיהיה, תוך התעלמות ממה שקורה כעת. נראה, שאין דבר העומד בסתירה גמורה יותר לכל העקרון של השותפות עם הציבור בה פתחנו: על פי מה שאמרנו לעיל, כאשר מתרגשת צרה על הציבור, האדם נתבע שלא להתעלם מהמצב הקשה, להכניס עצמו בסבלו של הכלל, ודווקא לא ללכת לביתו, לאכול ולשתות, כלשונו של המדרש; כיצד בחר רבי עקיבא לשמוח אל מול גילוי כה בוטה וחמור של החורבן? כיצד הוא הוציא את עצמו מסבלם של ישראל ופרש מן הציבור?

דמותו של הרב יכולה להדריך אותנו איך לנהוג במקרה זה, כמו במקרים רבים אחרים. מצד אחד, מוכרים דבריו על תהליך הגאולה ההולך ומתקדם לנגד עינינו. ראייתו הרחוקה של הרב, והקשבתו העמוקה למציאות, איפשרו לו לזהות את המהלכים הנסתרים שבעומק המציאות ולהזהרות עם בוני הארץ, גם עם הלא-דתיים שביניהם. ממש כרבי עקיבא בשעתו, היתה לרב היכולת לראות איך הצעדים הראשוניים יצטרפו, בעתיד, למגמת הגאולה הגדולה. אולם יחד עם זאת, אנו מכירים סיפורים נוספים: תגובתו למאורעות תרפ"ט, למשל, המתוארת מפ"ה הרב שאר יישוב הכהן יב"א והרב אריה לוי זצ"ל, מעבירה צמרמורת בעת קריאתה: הרב, על פי התיאור, נפל והתעלה, הרבה במנהגי אבילות, חווה ייסורי נפש וגוף קשים, ולטענתו של הרב שאר יישוב – ייסורים אלה הם שהביאו עליו את מחלתו האחרונה, שממנה לא קם. הרב קוק לא התעלם מהסבל שחווה עם ישראל בתהליך גאולתו אלא השתתף עם העם בצרתם.

דוגמא זו מחייבו של מרן הרב מלמדת אותנו על השילוב הנדרש בין שני הערכים אותם הצגנו לעיל: מצד אחד, היהודי המאמין יודע שאל לו להסתפק במציאות הנגלית לעיניו; מתחת לפני השטח רוחש החסד האלוהי, המקדם את העולם לקראת השתלמותו וגאולתו, בתוך הגאולה העולמית המתמדת. הוא מסתכל ומעריך בעין טובה את הקשיים שבמציאות, ורואה בהם טוב אלוהי. ברם, יחד עם זאת, אין הוא מתעלם מהפן הנגלה: גם אם הייסורים יביאו בעתיד לידי תוצאות טובות, נכון לעכשיו מדובר בייסורים, והם קשים, מכאיבים ופוגעים בחלקים מהעם ומהעולם. ככאלה, יש להתייחס אליהם כאל גורמי צער וכאב; אין להתעלם מצרותיהם של ישראל, ועל האדם לכלול את עצמו עם סבלם של הציבור.

מהאדם נדרשת, אם כן, תגובה מורכבת, הכוללת התייחסות להווה ולעתיד כאחד: מחד עליו לקבל את ההווה הכואב כפי שהוא ולהצטער בצערם של ישראל, ומאידך – לזכור שייסורים אלה, ייסורים של אהבה הם, ולשמוח בגאולתו של העולם. מעניין, שאותו רבי עקיבא שמילא פיו שחוק מול הר הבית החרב, הוא אותו רבי עקיבא ששם בפיו של משה את הטענות הקשות כלפי שמיא אל מול סבלם של ישראל, "מאי איכפת לך באותם הנתונים תחת הבנין". הרב קוק, כמו רבי עקיבא, הצליח לשלב בהתייחסות למציאות את השמחה והציפייה האמונית, יחד עם הכרה מלאה במציאות, ולוואי שזוכה לכך גם אנחנו.

הרב ראם הכהן,

ראש ישיבת עתניאל

הרב בן ציון יאדלר

נולד בירושלים ח' בכסלו תרל"ב - נלב"ע, ירושלים ט"ו באב תשכ"ב



היה הרב יונתן בנימין הלוי הורוביץ. ישנה אגרת שבה מבקש הרב מדר' ארתור רופין, מראשי התנועה הציונית, להשתתף בהחזקת המשגיח, שגם דאג לנעשה בצפון הארץ, בקיבוצים דגניה, כנרת ועוד.

שיא פעילותו היה בחורף תרע"ד. הראי"ה יזם אז את מסע הרבנים במושבות ובקיבוצים, כדי ליצור קשר בין אנשי הישוב הישן ואנשי הישוב החדש, לחזק את הפעילות התורנית, את החינוך ואת שמירת השבת, ולמסד את קיום מצוות התלויות בארץ. דגש מיוחד הושם על הפרשת תרו"מ מהתוצרת החקלאית. לכן, בנוסף לרב, שעמד בראש המשלחת, שכללה את הרב יוסף חיים זוננפלד, הרב יעקב משה חרל"פ, הרב יונתן בנימין הלוי הורוביץ ועוד, יצא גם הרב בן-ציון יאדלר. באקראי נועד לו תפקיד מיוחד, להכין את המסע. כך תכנן את מסלול הנסיעה ואת פרטי המסע, כפי שמספר בספר זכרונותיו "בטוב ירושלים": "נסיעת הרבנים שסידרתי בשנת תרע"ד להתעוררות תשובה במושבות ובקיבוצים".

הרב שלח אגרת אל "כבוד הרבנים הגאונים", בגליל, **נוסע בזה בשליחותנו ציר אמונים, הרב ר' בן ציון יאדלר, זה האיש היקר אשר עומד לפקודתנו בקודש**. בקשת הראי"ה לעזור לשליחו היתה חשובה, הצלחת המסע הוכיחה שההכנות היו כנדרש. בעת המסע במושבות ובקיבוצים הופקד הרב יאדלר על הפרשת תרו"מ כמסופר ביומנים של משתתפי המסע. כך נהג בעתלית (תרומיה), במרחביה, בכינרת, בדגניה, וביבנאל. כנואם מוכשר, נתבקש מידי פעם לדרוש לפני המתישבים, בחדרה, בכפר תבור ועוד, בשווי ירושלים סיכם את המסע בדרשתו בבית כנסת "החורבה" במשפט זה: "ומזה יש לראות כי עם ישראל עודנו חי, וכי עוד יחיה עפ"י תורתו הכתובה והמסורה". באלול תרפ"ג התקיימה "הכנסיה הגדולה" של "אגודת ישראל" בווינא, והרב יאדלר יצא לשם עם המשלחת הירושלמית. נאומו על המצב הרוחני בא"י עורר ענין רב בין המשתתפים.

על יחסו לרב, מאז נבחר לרבה של ירושלים, היה אומר: **"כשאני יורד ממדרגות ביתו של הרב, אני מרגיש שנתוספה לי ראות שמים"** (ליקוטי הראי"ה ח"ב לרב מ"צ נריה).

כאשר נפטר בט"ו באב תשכ"ב הותיר אחריו שמונה בנים ובנות וצאצאים רבים.

עם פטירתו נסתלקה מאיתנו אחת הדמויות הרבגוניות שתרמו במומחיותן, לקיום מצוות התלויות בארץ.

הרב יוסף ברמסון

"בית הרב" ירושלים ת"ו

לפני כמאה שנה, בתקופת העליה השנייה, הגיעה התוצרת החקלאית מהשפלה לשערי ירושלים, מבלי שהופרשו ממנה תרומות ומעשרות והיה חשש כבד לכשרות, שהרי האספקה בשווקים היתה בחזקת טבל ואולי היה אף חשש ערלה. בחוגי הרבנות הירושלמית הועלה הרעיון למצוא דרך לחייב הפרשת תרומות מוקדמת באותם המקומות בהם ריכזו את הסחורה לקראת ההובלה ירושלימה. גם העובדה שמרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, נבחר לכהן כרבה של יפו והמושבות סביבותיה, חיזקה תוכנית זאת. אך עדין חסרה החוליה המבצעת, האיש

המסוגל להוציא לפועל משימה זאת בשטח. כך עלה שמו של אברך ירושלמי, מהישוב הישן, שהוצע לתפקיד זה. היה זה הרב בן ציון יאדלר, שלמד בישיבות ירושלים ובמיוחד בישיבת "עץ חיים" והוסמך לרבנות בגיל עשרים ושתיים ע"י הרב שמואל סלנט זצ"ל, רב העיר.

הוא היה בנם של הרב יצחק זאב גולדברג, מהעיר יאדיל, פלך ווילנא ומלכה בת הרב יצחק קרוסניק מגרודנא. היות ונולד בשעת כניסת הוריו לשערי ירושלים, נקרא שמו בן-ציון. שם משפחתו יאדלר בא לו בגלל עיר מוצאו של אביו, יאדיל. הוא סבל ממחלת עיניים קשה, ובגיל שישים התעורר לחלוטין.

הוא התחתן עם הניה בת הרב מרדכי גלויברמן. עוד בצעירותו נודע כדרשן מוכשר ורבים באו לדרשותיו. ר' בן ציון יאדלר נתמנה כ"מגיד מישרים" ע"י הרב שמואל סלנט, וכך נשא את דברו בכותל, בבתי הכנסת במאה שערים, בתי ברוידא, זכרון משה ושערי חסד. במיוחד נודעו בהשפעתן דרשותיו כליל תשעה באב. בימי אלול ועשרת ימי תשובה היה עובר בין הערים תל אביב, פתח תקוה וחיפה כדי לדרוש ולעורר את הציבור. "הדרשן הירושלמי" כך כינוהו. מספרים שפעם נסע לפתח תקוה, וכיון שמייהר, דרש שעתים בלבד... הוא אף הופקד על תקינות העירוב בירושלים.

בשנת תרס"ז פנו רבני ירושלים, וביניהם, הרב יוסף חיים זוננפלד זצ"ל אל הראי"ה בבקשה, למנות את הרב בן-ציון יאדלר כמשגיח ראשי על הפרשת תרומות ומעשרות במושבות, וכן כאחראי על עניני ערלה וכלאים. באגרת נוספת הצטרפו גם הרבנים שמואל סלנט וחיים ברלין לבקשה. (ראה האגרת בעמ' 3), כך נכנס הרב בן ציון לתפקיד. ביותר מעשר אגרות מזרז ומחזק מרן הרב את המפקח החדש, והן מוכיחות על הקשר בין מרן הראי"ה לבינו. כאחראי לקיום למצוות התלויות בארץ, עבר ר' בן ציון באמצעות רכיבה על חמור, בין המושבות, ממטולה עד באר טוביה, כדי לסייע ולהדריך את החקלאים. בעיות הלכתיות קשות הביא הרב יאדלר לפני הרב, והתשובות מובאות באגרות הראי"ה, בעיקר בחלק ב'.

המיומן לשכרו של המשגיח נפל על כתפי בתי הדין הירושלמיים האשכנזים, החסידים והספרדים, שיזמו את מינויו לתפקיד זה. אחר כך, לפי בקשת הראי"ה, נשאו בעול "אגודת ישראל" ו"פקוא"ם" (=פקידים ואמרכלים) שנציגם

רביצ' ידלר על קבלת הפנים ביבנאל

"יצאנו מכפר תבור ונסענו לסג'רה ומסג'רה ליבנאל, ומפני שלא ניתן שם להשיג עגלה, נכנסו הרבנים רכובים על סוסים וגם בני המושבה יצאו לקבל פנינו רכובים בשורה ובמרה, עד שאמרו או 'מי שלא ראה שמחה זו לא ראה שמחה מימיו'."

ואותי קיבלו בכבוד מיוחד כי אמרו 'פעולת הרב יאדלר היא זה'."

ואמרו או הרבנים בכדיחותא כי בנסיעה זו החלה להתקיים נבואת זכריה (פי"ד): "ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קורש לח'". (אלה מסעי עמ' 207)

עלון חודשי בהוצאת "בית הרב"

רח' הרב קוק 9 ת.ד. 6275, ירושלים 91062

טל: 02-6232560, פקס: 02-6242908

www.moreshet.co.il/beit-harav

www.yeshiva.org.il גם באתר:

עיצוב גרפי: ש. יוסטמן

מגד ירחים

ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר:

עריכה: שושנה רייך

